

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὸ Ε' διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν συνέδριον τῆς Ρώμης.

Ἀπὸ τῆς 20-27ης Σεπτεμβρίου 1936 συνήλθεν ἐν Ρώμῃ τὸ Ε' διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν συνέδριον, οὗτινος μετέσχον δέκα καὶ τέσσαρα κράτη ἀποστείλαντα ἐν συνόλῳ τετρακοσίους ἐξήκοντα ἀντιπροσώπους, οὔτινες ἕκαμον διακοσίας δέκα καὶ πέντε λίαν ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς ἀνακοινώσεις εἰς τὰ πέντε αὐτοῦ τμήματα περιστραφεύσας περὶ ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν, τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον, τὴν Βυζαντινὴν Τέχνην, πρὸς δὲ καὶ τὴν Βυζαντινὴν θρησκευτικὴν ποίησιν καὶ μουσικὴν.

Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐκλήθη ἵνα μετάσχη καὶ ἡ Ἑλλάς, ἣτις καὶ ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸ δέκα καὶ τέσσαρας ἐκλεκτοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐνεργὸν μέρος λαβόντας εἰς τὰς γενομένας ἐπιστημονικὰς συζητήσεις καὶ ποιησαμένους τὰς ἐξῆς ἀνακοινώσεις. 1) ὁ κ. Ι. Παπαδόπουλλος ὠμίλησε περὶ τῶν δῆθεν ἀρραβῶνων τῆς κόρης τοῦ δεσπότη τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ εὐπατρίδου Cagaccio 2) ὁ κ. Κ. Ἄμαντος περὶ τῆς κοινωνικῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου 3) ὁ κ. Φ. Κουκουλῆς περὶ τῆς Βυζαντινῆς ἰδιωτικῆς οἰκίας, κατὰ τὰς ἐκ τῶν κειμένων πληροφορίας 4) ὁ κ. Σ. Κουγέας περὶ τῆς τύχης Μακεδονικῶν τινων χειρογράφων καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν χειρογράφων προστατευτικῶν μέτρων 5) ὁ κ. Στ. Κυριακίδης περὶ τῶν προσώπων, εἰς ἃ δέον ν' ἀποδοθῶσιν ὠρισμένα Βυζαντινὰ ἐπιγράμματα καὶ ἐπιγραφαί 6) ὁ κ. Ἄναστ. Ὁρλάνδος περὶ ἐρευνῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ περὶ τὴν Ἄρταν Βυζαντινὰ μνημεῖα 7) ἡ κυρία Βενετία Κώττα περὶ λειτουργικῶν τινων ὑφασμάτων 8) ὁ κ. Ἐμμ. Πεζόπουλλος α) περὶ Νικήτα Εὐγενειανοῦ καὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ κώδικος Urb. 134 καὶ 6) περὶ τῶν εἰς τὸν Μεσομήθη ἀποδιδωμένων ποιημάτων τοῦ Κυρήνης Συνεσίου 9) ὁ κ. Ἄνδρ. Ξυγγόπουλλος περὶ τοῦ 81 οἱ ἐν τῇ πρωιμωπιδί τοῦ κώδικος Vaticanus Graecus 1162 καὶ τοῦ Parisinus Graecus 1208 ναοὶ δὲν παριστώσι τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων 10) ὁ κ. Ι. Καλιτσουνάκις περὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου καὶ τοῦ Μάρκου Μουσούρου 11) ὁ κ. Γρ. Κασιμάτης περὶ τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς ἐν ταῖς Νεαραῖς Λέοντος τοῦ σοφοῦ 12) ὁ κ. Γ. Ἀγανωστόπουλλος περὶ τῆς διαλεκτικῆς ποικιλίας τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ 13) ὁ κ. Δ. Εὐαγγελίδης περὶ ὑπολειμμάτων τοιχογραφιῶν ἐφ' ὑγροῖς ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν εἰκονοκλαστῶν. Πρὸς τούτους ἀνεκοινώθησαν εἰς τὰ οἰκεία τμήματα καὶ δύο Ἑλληνικαὶ ἐργασίαι α') ἡ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου περὶ τοῦ κανόνος 13.30 καὶ 55 τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου καὶ τοῦ διδάκτορος κ. Παν. Πατριαρχέα περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὀνόματος τῆς Μάνης.

Ἐγένοντο δ' αἱ ἀνακοινώσεις αὗται Ἑλληνιστί, ὀρθοθελισχ ὡς ἐπισήμου γλώσσης τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς, Ἑλληνιστί δ' ὠμίλησαν καὶ δύο καθηγηταὶ Οὐγγροὶ οἱ κ. Moravsik καὶ Horwart.

Δὲν ἐμφιβάλλομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη θὰ τηρηθῆ καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα συνέδρια καὶ οὕτω θὰ ἀκούεται κατ' αὐτὰ καὶ ἡ γλῶσσα, ἐν ἣ ἔγραψαν καὶ παρεδόθησαν τὰ πλεῖστα τῶν εἰς τὸν Βυζαντινὸν κόσμον ἀφορῶντων κείμενα.

Θὰ ἦτο μακρὸν ν' ἀναφέρωμεν τίνα θέματα ἀνεκοινώθησαν καὶ συνεζητήθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ξένων ἐπιστημόνων ἐν Ρώμῃ ὡς καὶ τίνες ἀποφάσεις σχετικαὶ μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν ἐλήφθησαν κατὰ τὸ συνέδριον. Πάντα ταῦτα θὰ ἐκτεθῶσιν ἐν

ἐκτάσει, ἐν ἰδιαιτέρῳ τόμῳ, ὅστις θὰ δημοσιευθῆ κατά τὸ 1937. Ἐνταῦθα τονίζομεν μόνον ὅτι μακρὸς ἐγένετο ἐν τῷ συνεδρίῳ λόγος περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων τῆς κατὰ Ἰταλίας, καὶ ὅτι, ὡς καὶ τῶν προηγουμένων Βυζαντινολογικῶν συνεδρίων, οὕτω καὶ τοῦ τῆς Ρώμης ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε πλήρης, χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν καθηγητῶν κυρίων Mercati καὶ Romaneli, εἰς οὓς δίκαιος ὀφείλεται ἔπαινος.

Οἱ σύμβουλοι, οἵτινες καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Ρώμῃ παραμονῆς των πρόφρονος ἔτυχον ὑποδοχῆς παρά τε τῶν ἐπισήμων καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ, μετὰ τὸ συνέδριον, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶσι διάφορα σημαντικὰ διὰ τὰς ἐρεῦνας των μέρη τῆς βορείου καὶ μεσημβρινῆς Ἰταλίας ὡς καὶ τῆς Σικελίας μεγίστην ἀποκομίσαντες ὠφέλειαν ἐκ τῶν ἐπισημονικῶν τούτων ταξιδίων.

Τὸ προσεχές συνέδριον ἀπεφασίσθη νὰ συνέλθῃ ἐν Βηρυτῇ τῆς Συρίας, τὸ δὲ μεταπροσεχές ἐν Βουδαπέστῃ.

Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Ἔφορος Βυζαντ. Ἀρχ. κ. Α. Ξυγγόπουλος μετὰ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ι. Παπαδημητρίου ἤρχισαν, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἐν τῇ βασιλικῇ τῆς Παλαιοπόλεως Κερκύρας, σπουδαιότατου παλαιοχριστιανικοῦ οἰκοδομήματος. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῶν ἐρευνῶν ἐκαθαρίσθησαν οἱ τοῖχοι ἀπὸ τὰ ἐπάλληλα ἐπιχρίσματα, ἅτινα τοὺς ἐκάλυπτον, διεπιστώθη δὲ ὅτι οὗτοι ἀνήκουσι, κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτῶν μέρος, εἰς τὰς κιονοστοιχίας τοῦ ἀρχικοῦ μνημείου, ὧν τὰ τόξα ἐφράχθησαν κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους, ὅποτε ἡ ἄλλοτε τρίκλιτος, πιθανώτατα, ἢ πεντάκλιτος βασιλική, περιωρίσθη εἰς τὸ μεσαῖον μόνον κλίτος, ὡς ἔχει σήμερον. Ὁ καθαρισμὸς τῶν τοίχων ἀπέδειξεν ἐπίσης ὅτι ἡ βασιλικὴ ἔχει σχεδὸν ὁλόκληρος κτισθῆ δι' ὄλικου ληφθέντος ἐξ ἀρχαίου ναοῦ, τοῦ ὁποῦοι πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (ἐπιστύλια, σίμαι μὲ ὕδρορροάς ὑπὸ μορφῆν λεοντοκεφαλῶν κ. λ. π.) διατηροῦνται ἀνέπαφα. Ἡ ἔρευνα τοῦ μνημείου θὰ συνεχισθῆ καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη, ὅποτε θέλει ἀνασκαφῆ καὶ ὁ περὶ αὐτὸ χῶρος πρὸς πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τῆς βασιλικῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ ἐπίσης ὁ Ἔφορος Βυζαντ. Ἀρχ. ἤρχισε συστηματικὴν καταγραφὴν τῶν εἰκόνων καὶ λοιπῶν κειμηλίων τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς Ναοῖς τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων, ἧτις θέλει συνεχισθῆ καὶ εἰς προσεχῆ ἔτη λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐν τοῖς Ναοῖς τῆς Κερκύρας ἀποκειμένων ἔργων τέχνης.

Ἐν Μυστρᾷ συνεχίσθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἐργασίαι συντηρήσεως τῶν μνημείων (βλ. ἐργασίας Ἀναστηλώσεως) καὶ καθαρισμοῦ τῶν τοιχογραφιῶν. Κατὰ τὴν ἐφετησὴν περίοδον ἐργασίαι καθαρισμοῦ ἐγένοντο εἰς τὰς τοιχογραφίας τῆς Περιδλέπτου ὑπὸ συνεργείου, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποῦοι ἦσαν οἱ καλλιτέχναι Φ. Κόντογλου καὶ Γ. Στέρης ὡς καὶ ἡ μοναχὴ Καλὴ Χριστάκου. Ἐκαθαρίσθησαν αἱ τοιχογραφίαι τοῦ τροῦλλου, οὕτω δ' ὁ Παντοκράτωρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν προφήται ἐπανεῦρον τὴν παλαιὰν αὐτῶν λαμπρότητα. Ἐπίσης ἐκαθαρίσθη ἡ Πλατυτέρα τῆς Ἀψίδος καὶ ἡ παράστασις τῆς Ἀναλήψεως ἡ εὑρισκομένη εἰς τὴν ὑπεράνω τοῦ Ἱεροῦ καμάραν. Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ νεωτάτου καὶ ἀκαλαισθήτου ξυλίνου Τέμπλου ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν τοῖχον τῆς Προθέσεως μορφὰς τινεσ Ἄγιων, αἵτινες καὶ ἐκαθαρίσθησαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἀπεκαλύφθη καὶ λαμπρὰ εἰκὼν τοῦ Ὁσίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, ἀρίστης διατηρήσεως, ἡ μόνη μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἐν Μυστρᾷ.

Ὁ Ἔφορος Βυζαντ. Ἀρχ. μετέβη ἐπίσης εἰς Γεράκιον καὶ Μονεμβασίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν μνημείων καὶ συνέχισιν παλαιότερων αὐτοῦ ἐρευνῶν.

Εργασία ἀναστηλώσεως καὶ συντηρήσεως Βυζαντινῶν μνημείων.

Ἡ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ Α. Ὀρλάνδου ὑπηρεσία ἀναστηλώσεως ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων ἐξετέλεσε κατὰ τὸ 1936 τὰς κάτωθι ἐργασίας ἐπὶ Βυζαντινῶν μνημείων:

1) Ἐν Ἀθήναις. Ἀποφασισθεῖσης τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Προνάου τοῦ λεγομένου «Θησείου» εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν, κατηδαφίσθη ὁ περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος κτισθεὶς τοῖχος, ὅστις κατεσκευάσθη ἀντὶ τῆς ἡμεξαγώνου κόγχης τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εἰς ὃν εἶχε μεταβληθῆ κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ Θησεῖον. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ εἰρημένου τοίχου, ἀπεκαλύφθη τὸ μεταπαιῖον τῶσιν τῆς παλαιᾶς κόγχης τοῦ ναοῦ, ἐφ' οὗ διετηροῦντο τοιχογραφίαι εἰς δύο στρώματα. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου στρώματος εὐρέθησαν αἱ εἰκόνες τῶν προφητῶν Δαβὶδ καὶ Σολομώντος, ὀλοσώμων κρατούντων εἰληγάρια 17ου αἰῶνος. Μετὰ τὴν φωτογράφησιν των αἱ τοιχογραφίαι ἀπεσπάρσθησαν ἐπιμελῶς καὶ ἀπετέθησαν πρὸς φύλαξιν εἰς τὴν συλλογὴν Θησείου.

2) Ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Κιθαιρώσος μονῆ τοῦ Ὁσίου Μελετίου ἀνεστηλώθη διὰ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ μελῶν, προσθήκη καὶ τινων νέων, τὸ λαμπρὸν γλυπτὸν μαρμάρινον τέμπλον.

3) Ἐν Δαφνίῳ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων, συνεπληρώθη ἡ δυτικὴ τοξοστοιχία τοῦ πρὸς νότον τοῦ ναοῦ μεταγεστέρου περιστυλίου τῆς Μονῆς ἀνεκτίσθησαν δὲ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ σχεδίου τὰ ὅπισθεν αὐτῆς ἡρειπωμένα κελλία μέλλοντα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μουσεῖον τῶν γλυπτῶν καὶ ἄλλων κινήτων ἀντικειμένων τῆς παλαιᾶς μονῆς.

4) Ἐν Νίκοπόλει ἀνακατεσκευάσθη, κτιστὸς πλῆον, ὁ σταγάζων, ὁ πρὸς νότον τοῦ βήματος τῆς Βασιλικῆς Α δωμάτιον, ἐν ᾧ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Ὁφελύρα. Ἐστεγάσθη δ' ὡσαύτως καὶ τὸ νότιον τμήμα τοῦ νάρθηκος τῆς αὐτῆς βασιλικῆς, ὅπερ φέρει ἐν τῇ κυκλοτερεῖ ἐξέδρᾳ τοῦ τὸ λαμπρὸν μετὰ παγωνίου ψηφιδωτὸν δάπεδον.

5) Ἐν Ἀρτῇ ἐγένετο σοβαρὰ ἐργασία συντηρήσεως καὶ εἰς τὴν παλαιάν αὐτοῦ μορφήν ἀποκαταστάσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγ. Θεοδώρας. Κατηδαφίσθη ἐν πρώτοις τὸ εἰς βαρβόκειον ρυθμὸν παρὰ τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα ἀνεγερθὲν νεώτερον κωδωνοστάσιον ἀπειμακρύνθησαν ἔπειτα δευτερεύοντες τινες οἰκίσκοι προσκεκολλημένοι εἰς τὴν νότιον πλευρὰν ἀποκαλυφθέντος οὕτω τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ παλαιοῦ κτηρίου, ὅστις ἔφερε στενὰ μονόλοβα παράθυρα (ὄρα σχετικὴν ἀναπαράστασιν ἐν Ἀρχ. Βυζ. Μνημ. Ἑλλ. τ. Β' σ. 95). Ἠνοιχθησαν ἔπειτα τὰ πεφραγμένα παράθυρα τοῦ Ἱεροῦ καὶ εὐρέθησαν οἱ ἐν αὐτοῖς φεγγίται. Τέλος ἐπεσκευάσθησαν ὄλαι αἱ στέγαι τοῦ ναοῦ καὶ ἐτοποθετήθησαν Βυζαντινοῦ τύπου φεγγίται εἰς τὰ δίλοβα παράθυρα τοῦ φωταγωγοῦ, ἀντὶ τῶν ἀκαλαισθήτων τετραγώνων ὑαλοστασίων, δι' ὧν ἦσαν ἐφωδιασμένα μέχρι τοῦδε τὰ παράθυρα.

Ἐτέρα ἐργασία ἐγένετο ἐν τῇ ἐκείθεν τοῦ Ἀράχίου μονῆ τῶν Βλαχερνῶν. Ἐνταῦθα διελύθη ὁ δεξιᾶ τῆ εἰσερχομένης εὐρισκόμενος τάφος, ὅστις ἐπανειλημμένως καὶ ἄλλοτε διαλυθεὶς εἶχεν ἀνασυγκροτηθῆ διὰ ποικίλων γλυπτῶν τεθέντων παρ' ἀδαοῦς τεχνίτου εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε. (Ὅρα σχετικὴν εἰκόνα κ. Ὀρλάνδου, Ἀρχ. Βυζ. Μνημ. Ἑλλ. Τόμ. Β' σ. 131 εἰκ. 126). Ὁ τάφος ἀναυνεκροτήθη ἐκ νέου συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐνδεικνύμενα στοιχεῖα.

6) Ἐν Ὁσίῳ Λουκᾶ Φωκίδος ἐστερωθῆ τὸ ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς στέγης διαβρωθὲν καὶ καταπίπτον ψηφιδωτὸν τῆς Γεννήσεως.

7) Ἐν Μυστρᾷ συνεχιστέμων τῶν ἐργασιῶν ἀνεστηλώθη κατὰ τὸ 1936 ὁ ὑπερθεῖν τῶν παλατιῶν ναὸς τῆς Ἁγ. Σοφίας. Ὁ παλαιὸς κτιστὸς ἐσωτερικὸς κίων αὐτῆς ἀντικατεστάθη διὰ μαρμαρίνου, συνεπληρώθη ὁ ἡρειπωμένος τροῦλλος, ἀνακατεσκευάσθη δὲ ἡ πρὸς βορρᾶν βλῆπουσα ἀνοικτὴ στοὰ μετὰ τῶν σταγαζόντων αὐτῆν φουρνικῶν. Ὡς στηρίγματα ἐχρησιμολογήθησαν οἱ μαρμαρίνοι κίονες, οἵτινες, προερχόμενοι πιθανώτατα ἐκ τοῦ μνημείου τούτου, ἀπέκλεινον ἄχρηστοι ἕως πέρυσιν ἐν τῇ ναφῇ τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Πικουλιάνικα. Πρὸς περὰ-

τωσιν τῆς ἀναστήλωσεως τῆς ἁγ. Σοφίας ὑπολείπεται μόνον ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ἠρειπωμένου ὠραίου κωδωνοστασίου, ὅπερ ὀρθοῦται κατὰ τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ ναοῦ.

Βυζαντινὸν Μουσεῖον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1936 τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον ἐπλουτίσθη διὰ σειρᾶς φορητῶν εἰκόνων καὶ ἀξιολόγων τινῶν γλυπτῶν καὶ μικροτεχνημάτων.

Ἐκ τῶν εἰκόνων, ἐξ ἀγορᾶς κατὰ τὸ πλεῖστον προερχομένων, σπουδαιότεραι εἶνε δύο μεγάλαι φέρουσαι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ζωγράφου Θεοδώρου Πουλάκη.

Ἐκ τούτων ἡ πρώτη ἔχει ἀνεπτυγμένον εἰς δέκα σκηνάς τὸ εἰκονογραφικὸν θέμα «Ἐπί Σοὶ χαίρει, ἡ δὲ δευτέρα, ἐκ Κερκύρας προερχομένη, καὶ κατατεθείσα εἰς τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Παπαδημητρίου, παριστᾷ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Ἀμφότεραι φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν «Κόπος καὶ σπουδὴ Θεοδώρου Πουλάκη».

Ὅμοίως ἠγοράσθη καὶ τρίτη ἀξιόλογος εἰκὼν, ἐκ Κρήτης προερχομένη καὶ παριστώσα τὴν σφαγὴν τῶν νηπίων ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου (ἄνευ ὑπογραφῆς) τέχνης τῆς σχολῆς Πουλάκη.

Τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον ἀπέκτησε νέα Βυζαντινὰ γλυπτὰ μεταξὺ τούτων προέχει ἀνάγλυφον τῆς Θεοτόκου κρατούσης τὸν Χριστόν, τμήμα ἀναγλύφου ἐπὶ μαρμάρου εἰκόνοσ τῆς Ἰσαβαντῆς. Ἀτυχῶς ἐλλείπουν αἱ κεφαλαὶ Θεοτόκου καὶ Χριστοῦ, ἐκ τῆς τέχνης τοῦ δὲ δύναται ν' ἀναχθῆ εἰς τὸν 14^{ον} αἰῶνα. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ὁ Διευθυντῆς τοῦ Μουσείου κ. Γ. Σωτηρίου εὔρεν ἐσφηνωμένον εἰς κυπάρισσον τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Μακρυνίτῃ τοῦ Πηλίου, ὁπόθεν μετέφερε τοῦτο εἰς Ἀθήνας.

Ἐπίσης ἐπλουτίσθη τὸ Μουσεῖον καὶ διὰ μικροτεχνημάτων, ἰδίᾳ ἀναγλύφων παραστάσεως ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ, Ἀλεξανδρινῆς τέχνης.

Ἀνασκαφαὶ κατὰ τὸ 1936.

Ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Σωτηρίου ἐξηκολούθησε τὰς ἐρεῦνας του ἐν Ν. Ἀγχιλάφ, ταῖς Χριστ. Θήβαις τῆς Θεσσαλίας. Ἐφέτος συνεπλήρωσε τὴν ἀποκάλυψιν ὀλοκλήρου τῆς Βασιλικῆς Α, μέρη τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνασκάψει κατὰ τὸ 1935 (βλ. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 1935 σ. 570). Ἡ βασιλικὴ αὕτη, ὡς ἀπεκαλύφθη, εἶναι τρίκλιτος Ἑλληγιστικῶς τύπου μετὰ ὑπερφῶν καὶ αἰθρίου, διαφέρει δὲ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν διάταξιν τῶν λοιπῶν γνωστῶν βασιλικῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, ἰδίᾳ κατὰ τὰς μακρὰς αὐτῆς πλευράς, αἰτινες ἔχουσι προεξέχοντα ἐκατέρωθεν συμμετρικὰ τετράγωνα διαμερίσματα προσδίδοντα εἰς τὴν Β. τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ. Τὰ διαμερίσματα ταῦτα συνδέονται πρὸς τὰ κλίτη διὰ τριβήλων σχηματιζομένων διὰ δύο κτιστῶν πεσῶν, ὧν διεσώθησαν αἱ βάσεις. Ἐπίσης ἐκατέρωθεν τοῦ νάρθηκος ἀνεφάνησαν ἐξέχοντα τοῦ σώματος τοῦ ναοῦ τετράγωνα διαμερίσματα (πιθ. πύργοι χρησιμεύοντες καὶ ὡς κλιματοστάσια διὰ τὰ ὑπερῶα), διασφύζοντα ἀξιολογώτατα ψηφιδωτὰ δάπεδα με ζωϊκὰς παραστάσεις. Μὲ μωσαϊκὰ γεωμετρικὰ εἶνε ἐπεστρωμένα καὶ τὰ δάπεδα τῶν πλαγιῶν κλιτῶν. Τὰ μωσαϊκὰ διατηροῦνται ἀριστα, ἡ τέχνη των δὲ ὡς καὶ ἡ τέχνη τῶν ἀνευρεθέντων γλυπτῶν ἀρχιτεκτονικῶν καὶ διακοσμητικῶν μελῶν ἀνάγουν τὴν νέαν ταύτην Βασιλικὴν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς μεγάλης ταύτης χριστ. πόλεως τῆς Θεσσαλίας, ἧτοι εἰς τὸν 7^{ον} μ. Χ. αἰῶνα.

Ὅμοίως ἐφέτος συνεπληρώθη καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῶν λοιπῶν διαμερισμάτων τοῦ λουτρῶνος τῆς Βασιλικῆς Α τῆς αὐτῆς πόλεως, περὶ τοῦ ὁποίου βλέπε Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 1935 σ. 570.

Ειδήσεις ἐκ Θεσσαλίας.

Κατὰ τὸ 1935 ὁ ἐπιμελητὴς Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Γιαννόπουλος ἀνεῦρεν ἐν Τυρνάβῃ τεμάχιον Βυζαντινοῦ μαρμαρίνου θωρακίου ἔχον τὴν ἀνω ἀριστερὰν γωνίαν πλαισιουμένην, ἐν ἣ παρίσταται ἄγγελος ἐν προτομῇ λιτανεύων. Πρὸ τοῦ ἀγγέλου ἐσώθη ἔκτυπον τόξον κύκλου, περικλείοντος τὴν Θεοτόκον ἐν προτομῇ. Ἐσώθη δὲ μόνον τὸ μονόγραμμα ΜΡ (=Μήτηρ (Θεοῦ)). Τὸ τεμάχιον κατετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀλμυροῦ.

Ἐκ τοῦ χωρίου Τατάρ τῶν Φαρσάλων ἐκόμισεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀλμυροῦ ὁ φύλαξ Φερῶν τεμάχιον Βυζαντινοῦ πηλίνου ἀγγείου φέρον ἐγχάρακτα γράμματα. Τὸ τεμάχιον ἔχει ὕψος 0,08 πλάτ. 0,10 καὶ πάχος 0,01.

Ἐν Μακρινίτῃ τῇ 1936 ἀνευρέθη ἐντός τριῶν μεγάλων κλώνων κυπαρίσσου ἐσφηνωμένον τεμάχιον Βυζαντινοῦ ἀναγλύφου τῆς Θεοτόκου βρεφοκρατούσης, ἐξ οὗ λείπουσιν αἱ κεφαλαὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ, τῆς δὲ Θεοτόκου δλόκληρος ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ. Τὸ τεμάχιον τοῦτο μετὰ δυσκολίας ἐξαχθὲν ἐκ τῆς κυπαρίσσου παρελήφθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σωτηρίου καὶ κατετέθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Βυζαντινὸν Μουσεῖον.

Τὸ μέγα Βυζαντινὸν ἀνάγλυφον τῆς Θεοτόκου τῆς Ὁξείας Ἐπισκέψεως ἐν Μακρινίτῃ, τὸ ὅποτον ἐδημοσιεῦθη ὑπὸ τοῦ κ. Γιαννοπούλου εἰς τὸν Α' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος, εἶχεν ἀποκολληθῆ ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ἣ πρὸ ἐτῶν εἶχε στηθῆ ἐν τῇ ἔσω ἀρθρῇ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ. Τούτου ἕνεκα συγκεκολληθὲν ἐστήθη εἰς κατάλληλον μέρος, τεθέντος ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς προφύλαξιν μεγάλου κρυσταλλίνου ὑελοπίνακος.

Κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς μονῆς Σενιάς, ἔνθα καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς, ἐξερράγη πυρκαϊά, ἐξ ἧς, εὐτυχῶς, οὐδὲν ἔπαθε τὸ μουσεῖον.

Τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἡ τύπωσις τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ ἱστορικοῦ λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξακολογήσασα κατὰ τὸ 1936, προὐχώρησε μέχρι τοῦ 34ου τυπογραφικοῦ φύλλου, ἐκτυπωθέντων τῶν ἀρθρῶν ἀπὸ τοῦ ἀναρμάτωτος μέχρι τοῦ ἀντικόρισμα. Πρὸς τούτοις ἀπεδελτιώθησαν περὶ τὰ ἐξήκοντα ἔγγραφα καὶ χειρόγραφα καὶ ἐγένοντο γλωσσικαὶ ἀποστολαὶ τῶν συντακτῶν εἰς Μακεδονίαν, Στερεὰν Ἑλλάδα, Ἀργολίδα καὶ Πάρον.

Τὸ Μασσαϊτικὸν Ἀρχεῖον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἔκτον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἠσχολήθη περὶ τὴν δλοκληρωτικὴν ἀποδελτίωσιν κειμένων, πεζῶν καὶ ἐμμέτρων, τῆς περιόδου τῆς μεταξὺ τῆς ἀλώσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ἀποδελτιούμενον ὕλικόν, συμφώνως πρὸς πρόγραμμα, ἀφορᾷ εἰς κύρια ὄνόματα, τοπωνύμια καὶ γλωσσικὸν ὕλικόν, κυρίως δημῶδες, ὅπερ τελευταῖον θὰ χρησιμεύσῃ καὶ διὰ τὸ ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ λαογραφικοῦ Ἀρχείου κατὰ τὸ 1936 περιστράφησαν κυρίως περὶ τὴν ὀριστικὴν ταξινόμησιν τοῦ ἀποτεθησαυρισμένου ὕλικου, ἰδίᾳ δὲ τῶν μύθων, τῶν παραμυθίων, τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν εἰδήσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν λατρείαν. Πρὸς τούτοις κατηρτίσθη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας καὶ κατάλογος τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας καὶ ἄλλοι μερικοὶ κατάλογοι. Τὸ Ἀρχεῖον τοῦτο, ἐνισχυθέντος ἤδη τοῦ προσωπικοῦ του διὰ τῆς εἰς αὐτὸ ἀποσπάσεως δύο λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, θὰ ἐφαρμόσῃ ἀναμφιβόλως εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον εἰς εὐρυτέραν κλίμακα τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ ἠθικὸν του πρόγραμμα.

Δωρεὰ φωτογραφιῶν διαφόρων μνημείων τῆς Λακεδαιμονος.

Ὁ ἐν Σπάρτῃ πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Μελέτιος Γαλανόπουλλος, γνωστός ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἀξιολόγου ἐκδόσεως τοῦ Βίου τοῦ Ὁσίου Νίκωνος τοῦ Μενανοσίτε, προσέφερον εἰς τὴν Ἐταιρείαν πολῦτιμον συλλογὴν 45 ἀνεκδότων κατὰ τὸ πλείστον φωτογραφιῶν ἀπεικονιζουσῶν Μονάς, Ναούς, γλυπτὰ καὶ τοιχογραφίας τῆς Λακεδαιμονος. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα, καθ' ὅσον περιλαμβάνει ἀπεικονίσεις μνημείων εὕρισκομένων εἰς μέρη δυσπρόσιτα τῆς Λακεδαιμονος, ἣν ὁ ἀκάματος ἐρευνητῆς ἔχει διατρέξει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον.

Ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων δέον ν' ἀναφέρωμεν τὸν Ναὸν τῆς διαλελ. Μονῆς Ἀγ. Νικολάου ἐν τῇ τέως Δήμῳ Σελλασίας, τὸν Ναὸν Ἀγ. Νικολάου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χωρίῳ παρὰ τὴν Μονεμβασίαν, τὰ ἐρεπίτια τῆς διαλελ. Μονῆς Ἀγ. Γεωργίου ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Μαλέα κ. ἄ. Ἐκ τῶν γλυπτῶν ἄξια ἰδιαίτερας μνείας εἶναι τὰ θωράκια τῆς Πέρραινης καὶ τῆς Ἀπιδιάς.

Μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν ὑπάρχουσι δείγματα τῶν ἀξιολογωτάτων διακοσμῆσεων τοῦ ἐν Λογκανίῳ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου μετ' χρονολογίαν 1375, τῶν δύο ναστικῶν τοῦ Μαλέα, τῆς διαλελ. Μονῆς Ἀγ. Δημητρίου παρὰ τὴν Μονὴν Ἀγ. Τεσσαράκοντα, τῆς Μ. Ζερμπίτσας, τοῦ Ναοῦ Ζαραφῶνος κ. λ. π.

Ἡ δωρεὰ αὕτη τοῦ φιλοστορος Ἀρχιμανδρίτου εἶναι ἐξόχως πολῦτιμος, διότι αἱ ἐν αὐτῇ περιλαμβανόμεναι φωτογραφίαι δίδουσι ἀρκούντως σαφῆ ἰδέαν τοῦ πλούτου καὶ τῆς σημασίας τῶν μνημείων τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονος.